

עין משפט
נר מצוה

כה:

כל שעה פרק שני פסחים

מסורת הש"ס

א ומי פ"ה מ'ל' רחמ
ללהו י'
ל' ב מ'י פ"ה מ'ל'
רחמ ה' ו' ז מ'ג
ל'אין קמ':
ל' ב מ'י פ"ה מ'ל'ס
י'סוד המורה ה' ו'
מ'ג פ'ה ע' טו'ע' י'ד
ס'ע'ן ק' ס'פ'ק':
ל' ד ה מ'י ש' ס'ל'ס' ח
מ'ג ש' טו'ע' י'ד
ס' ק'ה ס'פ'ק' ג ו'נ'ג
ל'א'ס מ'ן ו'מ'ס'ק' ע'ג
פ'י' ד' ס'ל'ה' י':

תורה אור השלם

1. ולקצת לא תעשה
דבר אף לנער וטא קות
כי באשר יקום איש על
רעהו ורצחו נפש כן
הדבר הזה
דברים כב כו

גליון הש"ס

נ"ב ש"ד ז"ק ה"א
ק"בד"ה"א ז"ק ה"א
מ"ס ד"ה ו"ל' י"ג
ש"ס ב' י"ז ר"א
ו"ל' מ"י"בין ע"י כ"ח
המ"כ"ן ע"ג ד' י' ע"א
ל"ה ל"מ"י"ן ע"ס ד"מ"ס"י
מ"ר"ס ע"ז:

רבינו חננאל

ובלי עירוב ושיפוח
רבים כי הוא אסורה הא
דאמרי. עירוב ושיפוח
רבים מנא לן. כדנתיב רבי
אמר רבי און לנערה
חטא מות כי באשר יקום
איש על רעהו ורצחו נפש.
וכי מה לנערה לרצח
(מנערה) וכי יש
לומר אם יקום איש על
רעהו ורצחו נפש אין לו
הנערה כמון ורצח
שכחוב בה אין לנערה
חטא מות, אלא הרי זו
הנערה אכלת ללמד לאתרא
ונפקת היא למרה.
וקשה זו הנערה לרצח
מה רוצח הרב ואל יעבור,
כן נערה המאורסה אם
יאמר לה אדם השפתי לי
ואם לאו הני הדין,
והיה רוב אכלת טעם לו, ואם
היא תפסה בתחוק עליה, אין
לה חטא מות. [אסור לא
נטמא] [אסור] לאתשרוש
כדנן. א"י אמר לרבא דאמר
טעמא אכלת הבית עצמו
שאר. אם כן כשאמרנו
ויהיה רוב אלא תעבור לא
עברתה אלא במתכוין
לדעבורה וכן שיש גמים
אתרוה לפני. האתשרוש
אע"פ שהיו כמה גמים לא
נתכוין אסורה אלא להנאה
עצמו, תדא שלא היה ידע
מאיה עם היתה. ועוד הא
כתיב וראה הסלך את
אסור ככל הנשים ותשא
חן וחסד לפניו וכל
הבתולות, ואמר רצה
לשטות עם טעם בתולה
טעם טעם כמילה טעם.
ורוצח גופיה לטמא סכנו
זו הנערה מניין כי הריין
יאמר לו אם לך הרוג לך
עליו אם לאו את הדין,
שהיה רוב ואל יעבור. ואמרין
סברא הוא כהנאה דאמא

אף נערה המאורסה יהרג ואף יעבור. פי' הנובעל אצל האל
מיעבל ולא מיהרג דקרקע עולם היא כדאמר צנן סודר ומורה
(סנהדרין ע"ד): ובריש כתובות (דף ג'): נמי פריך ולדקום להו דלואם
שרי ור"י אומר דשפיר גרי' מיהרג דהא דמשמע צנן סודר ומורה
ובריש כתובות דלואם שרי היינו היכא
שאל קרקע עולם ולא עבדה מעשה
אזל לעשות מעשה כגון שאומר לה:
שתיבא הערוה עליה מיהרג ואל
סוקמ טפי דילמא דמא לדיד סומק
טפי ומיהו לדידיה אם אומרין לו הנה
למקוע אותך צעורה יהרג ואל יעבור
דלא מני למימר לא עבידנא מעשה
לדעם כדאמרין בריש הגל על
יבנתו (יבמות נג.) ומה שהוא מתקשה
הי מעשהו:

לא אפשר ולא מיכוין כולי' ע"א
א"א פ"א"י. לישנא קמא
נראה לפרש דכ"י קא' אכתי רבא
ולא פליגי דשרי היינו לרבי שמעון
דכ"י יהודה אכר דהא רבא מוקי
פלוגתא דרבי יהודה ור' שמעון בלא
אפשר ולא מיכוין דכאפשר קאמר
דמורה רבי שמעון דאסור ואלתיכא
דלמרי לא אפשר ולא מיכוין לכולי
עלמא דשרי האו כולי' עלמא היינו
ר' יהודה ור' שמעון ו"א"ש דבתיכא
דלמרי לא הדו ונקיט אלמא מה
שמעיה מלשון ראשון ולתי לא נקט
דתיכא דלמרי אפשר ומיכוין ל"כ"ע
אסור ומיירי כגון דלא הו' פסקי
רשיה דכפסקי רשיה מודה רבי
שמעון וליכא למימר דלפניו כפסקי
רשיה רבי הכ' ר' שמעון משום
דהכא מיירי בגרייה דלתיכא דתיכא
אלא איסורא דרענן שהוא מופר
לחלצה יד כדאמר (יבמות מדליקין
בגמ' טז) דהא בשמעיה מייתי עלה
מידי דאורייתא כגון מעילה וכללם
ופסול פרה וז"ל דכל הנהו דמייתי לא
הו' פסקי רשיה ולא אפשר דכולי
שמעיה נראה לר"י דלא אפשר דכרכו
אלא כעורח גדול דהא שילשול האומנין
דלמריין ככתובות (דף ה'): גבי מהו
לנעול בתחלה בשבת דקאמר
לר' יהודה דאסור משום דבר שאין מתכוון א"ע"ג דהו' לא אפשר ולא
מיכוין וזכרין לומר דהיא סוגיא כרבי ירמיה דבמה מדליקין (ש"דאסר
לר' יהודה לא אפשר ולא מיכוין א"ע"ג דליתומב בנמי דלמרי קנטיס
אסוריס אפילו לר"י) (איתומב) מ"מ בנמי דאסר אפילו בגדוליס לרבי
יהודה לא איתומב: אכ"י ברבי יהודה. נראה דסכר אכ"י הואיל
ואפשר ולא מיכוין אסור ובלא אפשר ולא מיכוין שרי אלמא דאסור
משום דאפשר הוא ומה שהיה כפסקיס בגמ' מדליקין (שבת טז):
אסור שבוט הוא דככולי שמעיה טפי לא אפשר מהיכא
דאפשר וגדוליס היינו לא אפשר אלמא גרס ד"ה מותר והיינו
כלישנא בתרא דהכא דנלא אפשר ולא מיכוין כ"ע ל"פ דשרי:
שאי

מיה לא חשבינן ליה כוונה אלמא דאפשר ולא אפשר תליא טעמא
למריין ככתובות (דף ה'): גבי מהו לנעול בתחלה בשבת דקאמר
לר' יהודה דאסור משום דבר שאין מתכוון א"ע"ג דהו' לא אפשר ולא
מיכוין וזכרין לומר דהיא סוגיא כרבי ירמיה דבמה מדליקין (ש"דאסר
לר' יהודה לא אפשר ולא מיכוין א"ע"ג דליתומב בנמי דלמרי קנטיס
אסוריס אפילו לר"י) (איתומב) מ"מ בנמי דאסר אפילו בגדוליס לרבי
יהודה לא איתומב: אכ"י ברבי יהודה. נראה דסכר אכ"י הואיל
ואפשר ולא מיכוין אסור ובלא אפשר ולא מיכוין שרי אלמא דאסור
משום דאפשר הוא ומה שהיה כפסקיס בגמ' מדליקין (שבת טז):
אסור שבוט הוא דככולי שמעיה טפי לא אפשר מהיכא
דאפשר וגדוליס היינו לא אפשר אלמא גרס ד"ה מותר והיינו
כלישנא בתרא דהכא דנלא אפשר ולא מיכוין כ"ע ל"פ דשרי:
שאי

מיה לא חשבינן ליה כוונה אלמא דאפשר ולא אפשר תליא טעמא
למריין ככתובות (דף ה'): גבי מהו לנעול בתחלה בשבת דקאמר
לר' יהודה דאסור משום דבר שאין מתכוון א"ע"ג דהו' לא אפשר ולא
מיכוין וזכרין לומר דהיא סוגיא כרבי ירמיה דבמה מדליקין (ש"דאסר
לר' יהודה לא אפשר ולא מיכוין א"ע"ג דליתומב בנמי דלמרי קנטיס
אסוריס אפילו לר"י) (איתומב) מ"מ בנמי דאסר אפילו בגדוליס לרבי
יהודה לא איתומב: אכ"י ברבי יהודה. נראה דסכר אכ"י הואיל
ואפשר ולא מיכוין אסור ובלא אפשר ולא מיכוין שרי אלמא דאסור
משום דאפשר הוא ומה שהיה כפסקיס בגמ' מדליקין (שבת טז):
אסור שבוט הוא דככולי שמעיה טפי לא אפשר מהיכא
דאפשר וגדוליס היינו לא אפשר אלמא גרס ד"ה מותר והיינו
כלישנא בתרא דהכא דנלא אפשר ולא מיכוין כ"ע ל"פ דשרי:
שאי

ושפיכות דמים. כגון אמרו לו הרוג ישראל חניך ואם לאו מיהרג:
מה למדנו מרובא לנערה המאורסה. והלא פירש בה אונס פטור
דכתיב (וי) ולנערה לא תעשה דבר אלא נראה כמי שרוצה בה לנמד כאן
וגמלא שהוקש כאן להיות למד מכלאן והכי קאמר כרובא כנערה
שניהן שוין כמו והיה כעס ככהן
(ישעיה ד) ולא נאמר והיה העם
ככהן: יטין להליל. ימתן רשות
לרובא שהוא רודף אחריה שזילנה
ממנו כנפשו של רודף כדכתיב (דברים
כג) ואין מושיע לה הא אם יש מושיע
דריך להושיעה בכל אשר יכול אפילו
באכריו יהרגנו: יהרג. אם אמר
לו עו"ג הרוג או מיהרג יהרג ואל
יעבור בצורה זו: מרי דוראי.
מושל עירי: מאי מו"ס דדמא דירך
סומק. כלומר כלום צתמה לישאל
על כך אלא מפני שצתמה יודע שאין
מנוה עומדת בפני פיקוח נפש וסבור
אכה שאף זו מדה מפני פיקוח נפש
אין זו דומה לשאר עבירות דמי"מ
יש כאן אבוד נפש והמורה לא המירה
לדמות את המנוה אלא מפני חיות
נפשו של ישראל וכלו עבירה נעשית
ונפש אבודה מי יאמר שנשכח חבינה
לפני המקום יותר משל זה דילמא של
זה חבינה טפי עליו וגמלא עבירה
נעשית ונפש אבודה: שייף. מושא:
גוהרקי דגרילה. דוסר זימס קנטיס
משום רפואה דקסכר מותר
להתרפאות באיסורי הגהה: אישיתא
למירפא. חויל שקורין מלוי"י. למירפא
חס כמו דלמרה למורי בצנא קמא
(דף ט): דרך הגאסוף. האכר:
שיבטלו ויולא שמנן צניח דלמרי
מוסרס. אין דריך לפרוש הימנה
דמפרש: הכי גרסינן אפשר וקא
מיכוין לא אפשר וקא מיכוין כולי' עלמא
לא פליגי דאסור. אפשר לו ליבדל
וקא מיכוין להפקדו כשר לו ליהנות
כגון ריח של עץ או אפילו אף
אפשר לו ליבדל ומיהו מתכוין הוא
ומביי הוא לו ליהנות: לא אפשר.
לו ליבדל ולא קא מיכוין ליהנות
דליכא תרמי ליתר ל"כ"ע שרי:
כי פליגי דאפשר. שרי לו ליבדל ולא
נדל ומיהו לא קא מיכוין. פלוגתא
דכ"י יהודה ורבי שמעון כנסת
שבת (דף כב). בגרינת מטה וכסא

וספסל ונמסקת צ"ה (דף כג): דלא אפשר. כגון שצריך ליה לוחין
כלים ואין יכול להגביהן על כמיפו ואכ"י סכר כקנטיס נמי שרי רבי
שמעון א"ע"ג שאפשר להגביהן על כמיפו והכי אמרינן במס' שבת (ו)
ולרבה לא שרי ר' שמעון אלמא בגדוליס: איכא דאמרי. מודה רבא
היכא דלא קא מיכוין א"ע"ג שאפשר שרי ר' שמעון דבכ"י פלוגתמיהו
דר' יהודה ור' שמעון וצ"ל לרבה לר' יהודה אסור לרבי
שמעון שרי: כולי' עלמא. אכ"י ורבה לא פליגי דשרי ואפי' לרבי
יהודה: כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין. ומיהו אליכא דר' שמעון
דחשיבא ליה כוונה דממרי אפי' דאפשר הואיל ולא קא מיכוין אלמא
אכונה קפיד היכא דקא מכוין א"ע"ג דלא אפשר אסור: ה"ג כי פליגי
אליכא דר' יהודה דאמר לא שניא מסכין ולא שניא אין מסכין אפשר
אסור ולא גרסינן ולא אפשר שרי. דהא לא שמעינן ליה דלמרי הכי
דאי שמעינן ליה הכי היכי פליג רבא למיכר: אכ"י כר' יהודה.
דקסכר כיון דאכר רבי יהודה כדאפשר א"ע"ג דלא קא מיכוין שמע
ורבא

וספסל ונמסקת צ"ה (דף כג): דלא אפשר. כגון שצריך ליה לוחין
כלים ואין יכול להגביהן על כמיפו ואכ"י סכר כקנטיס נמי שרי רבי
שמעון א"ע"ג שאפשר להגביהן על כמיפו והכי אמרינן במס' שבת (ו)
ולרבה לא שרי ר' שמעון אלמא בגדוליס: איכא דאמרי. מודה רבא
היכא דלא קא מיכוין א"ע"ג שאפשר שרי ר' שמעון דבכ"י פלוגתמיהו
דר' יהודה ור' שמעון וצ"ל לרבה לר' יהודה אסור לרבי
שמעון שרי: כולי' עלמא. אכ"י ורבה לא פליגי דשרי ואפי' לרבי
יהודה: כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין. ומיהו אליכא דר' שמעון
דחשיבא ליה כוונה דממרי אפי' דאפשר הואיל ולא קא מיכוין אלמא
אכונה קפיד היכא דקא מכוין א"ע"ג דלא אפשר אסור: ה"ג כי פליגי
אליכא דר' יהודה דאמר לא שניא מסכין ולא שניא אין מסכין אפשר
אסור ולא גרסינן ולא אפשר שרי. דהא לא שמעינן ליה דלמרי הכי
דאי שמעינן ליה הכי היכי פליג רבא למיכר: אכ"י כר' יהודה.
דקסכר כיון דאכר רבי יהודה כדאפשר א"ע"ג דלא קא מיכוין שמע
ורבא

אלה המיר הסכין אלה המוס חסיות נפשם של ימאל להקפיה וכן שם אכר נפש אכר לא ימתן דבר מתקן לחיות.
על הכלים (סנהדרין ע"ד). וכו"ו יוחא כ"ב.

(א) יוחא פ"ב סנהדרין ע"ג.
ד"ל. (ב) ו"ס חולין פ"ה ק"ח.
סנהדרין (א) סנהדרין
ע"ג. יוחא פ"ב. (ד) שבת
ע"ג. (ה) פ"ה ק"ג. ו"ה
כ"ב יוחא ל"ב: כנסת ה':
ד"ק ק"ב כריתות כ"ז:
(ס) ודברים כ"ג. (ז) ודף
ט"ז. (ח) ויבמות פ"ב
אחריתו מ"ס ט"ז. ו"ע
מ"ס יבמות נ"ג. ד"ה אין
לוחם. (ט) ופ"ה מ"ה
ל"ג. (י) ופ"ה ט"ז.

מוסף רש"י

כי באשר יקום. נערה
המאורסה כתיב (וי"א)
וכי מה ענין רוצח
אצל נערה המאורסה.
שחא כמחשבו היהלן כן
משפט הכרז הוא (ש"ס) וכי
מה למדנו מרובא כן
לפטור את האדם, דקאמר
ליה קרא לך לנערה חטא
מות כי באשר יקום איש,
דמשמע כי היכי דהמס
לוחם פטור הכי נמי
פטורה (סנהדרין ע"ד). הרי
זה בא ללמד ונמצא
למדי. אלא משמע כזה
ללמד על הנערה המאורסה
שנמכת כן למדור הימנה,
כלומר נמלא אף למד,
דמסא מיל' אחרתי
איתקו וימרייה ילפ
מחלדי (ש"ס). מה נערה
המאורסה
להצילה כנפשו. ימתן
רבות לחיל להצילה
מכילתו ונפשו של פלוגי
זה להוירי זו נפשו של כל
עליה. כדכתיב (דברים כג)
אין מושיע לה. הא אם יש
מושיע וישעיהו כתיב לרבי
שפיטה (יוחא ע"ג). הרי
רוצה יהרג ואל יעבור.
אל אמרו לו הרוג חניך
ואם לאו אבוד נפשך,
יהרג ואל יעבור עבירה זו
(ש"ס וכדכ"י סנהדרין ע"ד).
אף נערה המאורסה.
אל יאמר בעול איתם
מכ"י או מיהרג. יהרג ואל
יעבור. אלמא הא אינה
מנוה למסור את נפשה.
דהא אינה עולה כלום
דקרקע עולם כעלמא א"ה,
ולא דכר אפשר (יוחא
ע"ג). וישפיקו דברים
גופיה מגלן. דיהרג ואל
יעבור (ש"ס). סברא
הוא. על מה צתמה נפש
מכ"י דליכא מתקן. אכר
שמה ויעבור. מפני נפשו
דליכא אלמא מתקן. אכר
שמה, והוא לא יעבור. דכי
אמר רחמנא לנעור על
המלחמת ממוס וחי כהם,
המס דקרה בעיני נשמה
של ישראל והוא נבי רחמ
כיון דסוף סוף איכא אכר
שמה, למה יכא מתקן
לנעור, מי יודע ששטפו
מפניה יליצו יודע משפט
מכ"י, הלך דבר התקום
לא ימתן לדמות (סנהדרין
ע"ד). מרי דוראי. ארון
עירי ונכרי היה (ש"ס)
שטון של ספר שאין דר
שם (יוחא ש"ס) דורא, כפר
(ד"ושי' ע"ג). מאי חזית
דרבא דירך סומקין. ומה
מי יודע שיהא דתן סכין
ולא ליתקן יודע משם
מכ"י, הלך כן לאן למר
ודי כהם ולא שמת כהם,
הוא דבר מתקן לחיות.

כ"י פליגי דאסור. אפשר לו ליבדל
וקא מיכוין להפקדו כשר לו ליהנות
כגון ריח של עץ או אפילו אף
אפשר לו ליבדל ומיהו מתכוין הוא
ומביי הוא לו ליהנות: לא אפשר.
לו ליבדל ולא קא מיכוין ליהנות
דליכא תרמי ליתר ל"כ"ע שרי:
כי פליגי דאפשר. שרי לו ליבדל ולא
נדל ומיהו לא קא מיכוין. פלוגתא
דכ"י יהודה ורבי שמעון כנסת
שבת (דף כב). בגרינת מטה וכסא